

Арсен Данилюк
студент гр. ФМСм-11,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Науковий керівник: к.е.н., доцент Катерина Кривовата

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНИЦІ В УКРАЇНІ

Інформаційні технології у суспільстві є одним з вагомих компонентів збирання і обробки великих обсягів інформації, зокрема переваги використання ІТ добре розуміють та застосовують митні відомства зарубіжних країн (Німеччина, Франція, Японія, Китай, США, Канада та ін.). До прикладу слід надати електронне декларування в Японії, де використовується автоматизована система NACCS (Nippon Automated Cargo and Port Consolidated System), вона об'єднує учасників зовнішньоекономічної діяльності з учасниками митних служб держави. Також оформлення вантажів можливо через декларацію зі свого персонального комп'ютера, вводячи дані про товар, його найменування, країну походження, контрактну вартість, а також вартість транспортування. Втілення інформаційних технологій в департамент митної справи Міністерства доходів і зборів України розпочалося ще в 1992 р., але створення системи «Електронна митниця» відбулося у 2005 році.

Основною метою програмного забезпечення «Електронна митниця» є економічна безпека країни. Імплементация заходів відбувається за допомогою до сторонніх потоків інформації – суб'єктів ЗЕД та органів державної влади, митного контролю та оформлення вантажів для їх супроводження. Розробка програмного забезпечення спрямовано на адаптацію Єдиної автоматизованої інформаційної системи Департаменту митної справи Міністерства доходів і зборів України та нової комп'ютеризованої транзитної системи ЄС, швидке отримання актуальної інформації щодо здійснення зовнішньоекономічних операцій, вдосконалення соціального та інформаційного обслуговування суб'єктів ЗЕД, населення [1].

Для покращення прозорості та підзвітності операційної діяльності державних органів влади є важливим впровадження інформаційних технологій, зокрема в таких напрямках як державний облік, незалежний аудит, управління адміністративним процесами. Нові тенденції визначають основні завдання спрощення митних процедур в напрямку впровадження інформаційних систем, а також сумісність з аналогічними системами країн світу. Тому європейських спілнот вважає, що зміни в митних процедур внаслідок впровадження інформаційних технологій мають бути тотожними. «Електронна митниця» є багатофункціональною комплексною системою, що об'єднує багато інформаційних технологій та механізмів з метою дотримання митної безпеки України:

- інтеграція електронних процедур до митного контролю;
- створення і технічної підтримки організаційно-технічних систем;

– технологічне забезпечення обробки даних в усіх процесах митного контролю [1].

Згідно подальших дій Європейського союзу було розроблено багаторічний стратегічний план впровадження «Електронної митниці»: компонування систем контролю за експортом, імпортом та транзитом в одну; спрощення обліку суб'єктів ЗЕД обліку лише в одній державі; загальне місце єдиного електронного доступу для оформлення зовнішньоекономічних операцій; стандартизація часу та місця перевірки; забезпечити обмін електронною інформацією між усіма органами та суб'єктами; відбір товарів для митного догляду на прикордонних та внутрішніх пунктах митного оформлення; збір, повернення, звільнення від платежів здійснюється уповноваженим суб'єктом у місці, де він зареєстрований та де знаходяться його документи; збір, повернення, звільнення від платежів здійснюється уповноваженим суб'єктом у митному органі за його вибором; електронне декларування товарів; проведення електронного обміну інформацією між усіма митними пунктами в межах ЄС [1].

Головним інструментом інформації, що є актуальною для країн ЄС, є її форма, яка використовується митною службою при перевірці товарів. Найбільш актуальна інформація це та, з якої можливо визначити рівень, вік, закон та його величину впливу на інші митні операції. Основними заходами щодо запобігання таких явищ є узгодження загальних планів контролю внаслідок чого знижується рівень виникнення даних загроз. Управління ризиком є явища циклічне застосування адекватних форм контролю, в основі чого лежить алгоритму оцінки ризиків за вантажною митною декларацією, що здійснюється декількома коридорами-фільтрами. Основні важелі впливу на ризики митної політики є вибір достатньої кількості форми митного контролю. Внаслідок виникнення фінансової кризи організація митної справи спрямована на активізацію транснаціонального товарообміну шляхом спрощення митних процедур. Спрощення митних процедур має забезпечуватися уніфікованість у інформаційних технологій зокрема в обміні важливими даними при перетині кордонів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Також має бути скоригована розробку та впровадження методика митного контролю усіх сторін, що взаємодіють між собою. Зокрема інформаційне забезпечення підвищує результативність уніфікованість, а також швидкість отримання інформації з метою прискорення митного контролю та оформлення товарів [2].

Всесвітня митна організація проголосила 2019-й рік – роком «SMART Borders». SMART означає «Secure, Measurable, Automated, Risk Management based and Technology-driven». У той час як митниця Південної Кореї запускає на базі блокчейн систему митного оформлення «e-commerce» [23]. Не дивлячись на використання інформаційних технологій в системі управління українською митницею – в Україні міжнародні експрес-перевізники досі вимушені подавати митниці паперові реєстри.

Для наближення до світових стандартів е-обслуговування перевізників Україні потрібно вирішити декілька особливо важливих питань:

По-перше, необхідно запровадити систему обміну митною інформацією з суміжними державами. Корисним рішенням може бути впровадження системи загального транзиту з Європейським Союзом і деякими іншими країнами з використанням Нової комп'ютеризованої транзитної системи (New Computerised Transit System – NCTS). Це передбачає прямий обмін даними між митними адміністраціями різних країн; аналіз імпорتنих операцій ще до прибуття товарів в Україну, усунення можливості маніпуляцій з документами і «переривання» транзиту.

Крім того, Нової комп'ютеризованої транзитної системи NCTS відкриває широкі можливості для бізнесу, зокрема: «можливість здійснювати обмін електронними даними з митницею, прозорі і зрозумілі правила транзитного переміщення товарів, відповідно зменшення адміністративного навантаження та витрат. Крім того, використання загальноєвропейської електронної транзитної системи дозволить перевізнику скористатися системою спеціальних транзитних спрощень: загальна фінансова гарантія; самостійне накладення пломб спеціального типу; авторизований вантажовідправник; авторизований вантажоодержувач» [2].

Для митної адміністрації, також, є велика кількість переваг у разі запровадження Нової комп'ютеризованої транзитної системи NCTS, зокрема:

- 1) прямий обмін даними між митними адміністраціями різних країн;
- 2) вибірковий контроль на основі аналізу ризиків, зокрема аналіз операції на предмет їх ризикованості ще до прибуття товарів в Україну, обґрунтоване визначення форм митного контролю;
- 3) усунення можливості маніпуляцій з документами та «переривання» транзиту шляхом упровадження обов'язкового пломбування, гарантування забезпечення сплати митних платежів;
- 4) зменшення кількості контрольних процедур при одночасному підвищенні рівня безпеки;
- 5) краще планування людських ресурсів [2].

По-друге, жорсткий контроль руху товару. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом уніфікації обліку товарів зовнішньоекономічної діяльності та бухгалтерського обліку товарів всередині країни, а також шляхом впровадження електронної ідентифікації товарів, тобто шляхом запровадження системи tax-invoice або e-invoice.

По-третє, «врегулювання питання переміщення товарів громадянами, що може бути вирішено шляхом запровадження електронних реєстрів міжнародних поштових та експрес-відправлень. Потрібна максимальна «діджиталізація» митниці, що передбачає відмову від використання паперових документів, переведення всіх комунікацій між декларантом і митницею в електронну форму» [2].

Інтеграція інформаційних технологій в митну діяльність дозволить удосконалювати комплексну систему контролю за суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Інформаційне забезпечення має стати ключовим компонентом відносно планування та контролю митної діяльності та

забезпечувати життєдіяльність механізмів митної справи. Завдяки використанню інформаційного забезпечення можливо пришвидшити митні процедури, електронне декларування товару, взаємодія між різними точками митниці, активний розвиток міжнародного співробітництва в митній справі, збільшення надходжень до державного бюджету.

Міжнародний досвід використання в митній політиці «цифрових» технологій є основою ефективності роботи митниці. В основі інформаційних технологій покладено використання електронного митного декларування. Основними моментами реалізації «електронної митниці» в Україні є: цілодобове митне оформлення за принципом «єдиного вікна»; системи відслідковування переміщення вантажів; гармонізація документів «Електронної митниці» з вимогами ЄС та введення Єдиного уніфікованого документу (SAD); системи контролю за переміщенням вантажів із загальноєвропейською NCTS; інтеграція баз даних задля контролю та боротьби з контрабандою [1].

Базисом програмного забезпечення в митній політиці може стати – об'єднання наявних систем контролю, системи єдиного обліку торговців, єдиний електронний доступ до всіх сервісів митниці, відбір товарів для митного огляду, митний догляд, обмін електронною інформацією, зменшення фактичних перевірок. При розробці стратегії митної політики варто слідувати наступному алгоритму дій – формування плану; визначення тактичних заходів; визначення основних поведінкових моделей в митних процесах, диференціація відношення митних органів суб'єктів ЗЕД (позиції по відношенню до інших), перспектива чи стратегія перспективи в процесі реалізації митної політики в Україні.

Для України, яка запроваджує систему електронного декларування, вкрай необхідним є імплементація процесів, які пов'язані з автоматизацією та е-декларуванням, а саме: автоматична реєстрація митних декларацій; автоматична детермінація кількості та видів митних процедур в залежності від результатів аналізу ризиків; автоматичне завершення процедури митного оформлення та випуск товарів; внесення змін в митну декларацію через механізм е-декларування; отримання електронних дозволів (наприклад, для обробки товарів); електронна верифікація експертами, що аналізують митну діяльність та бухгалтерський облік.

Список використаних джерел

1. Гуцул І. А. Митна політика у фіскальному просторі України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 10. С. 232-234.
2. Мужев О. О. Становлення державних інститутів регулювання митної політики в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2018. № 5. С. 11-16.